

BIBLIOTEKA STENOGRAFICZNA

Czasopismo miesięczne, poświęcone krzewieniu

STENOGRAFII POLSKIEJ.

Nr. 4.

Lwów — Kwiecień

1871.

Podstawa naukowa stenografii.

(Dokończenie.)

Stenografia Gabelsbergera, jeżeli już nie zupełnie, to przynajmniej po większej części zbudowaną została na podstawie tego organizmu. Z tad wypływa: 1) że znaki głoskowe alfabetu oparte zostały na artykulacji i stosunku powtarzania pojedynczych głosów, 2) że dla końcówek, jakoteż dla nieodmiennych części mowy, pojedynczych i złożonych, ustanowiono znaki bardzo uproszczone (inne skrócenia zaś, które ani do zakończeń, ani też do skróceń syntaktycznych policzyć się nie dały, nazwano znacznikiem czyli sigilami.)

Nauka o skróceniach, wpływających ze składni języka, użytkowuje w najobszerniejszem znaczeniu zawisłość w jakiej znajdują się pojedyncze wyrazy w zdaniu względem siebie.

Droga więc tak wytknięta przez Gabelsbergera, badanie organizmu językowego, jest jedyną na której można utworzyć i rozwinąć dokładną stenografię. Głębsze wniknięcie w tajniki organizmu mowy, który jest owocem organizmu myśli i śledzenia, o ile język we wszystkich swych częściach zdolnym jest odpowiadać organizmowi myślenia, mianowicie gramatyka języka piśmiennego podług praw myśli zbudowanej i wsparta dotychczasowem doświadczeniem, najpewniej do celu doprowadzić zdoła.

Z tego co już dotąd powiedziano wypływa, że znaki, któremi posługuje się stenografia, nie mogą być przyjęte dowolnie i nieprawidłowo używane, jak to ma miejsce w naszym zwykłym piśmie, również i połączenie tych znaków w zgłoski i wyrazy nie może być tylko mechanicznem zestawieniem pojedynczych liter obok siebie. Ułożenie stenograficznego alfabetu powinno się dokonać za pomocą dokładnego wyrachowania stosunku powtarzania gło-

Handwritten stenographic notes, likely examples of abbreviations or symbols discussed in the text.

Handwritten stenographic notes, continuing the examples or discussion.

sek i kombinacji pewnych głosek tego języka, do którego stenografia ma być zastosowaną. Ponieważ zaś przy spisywaniu ustnej przemowy koniecznym jest, aby ręka biegła trop w trop za mowcą, a przynajmniej zbyt w tyle za nim nie zostawała, przeto znaki alfabety stenograficznego co do swej prostoty i łatwości łączenia, tak powinny być dobrane i ułożone, ażeby wszystko co mowca w jednej zgłosce na raz wygłosi równocześnie też odpowiednim znakiem skreślonym być mogło. Aby się zaś przekonać o niemożliwości kreślenia ręką równocześnie tylu znaków ile mowca w danym czasie głosek wypowie, dość kazać sobie przeczytać pierwsze lepsze zdanie i próbować czy się będzie w stanie równocześnie skreślić na papierze tyle pojedynczych kresek lub nawet kropek, ile głosek było wymówionych, a ujrzymy wtedy, żeśmy za mówiącym daleko w tyle pozostali. Z tąd dla wyrównania tej niezgodności pomiędzy głosem a piórem przedstawia się konieczność wezwania na pomoc skróconych zgłosek, wyrazów a nawet i zdań. Rodzaj tych skróceń, jak już poprzednio wskazaliśmy, musi być zastosowanym do właściwości budowy i form języka, w którym się stenografuje, zatem skrócenia użyte być winne podług ogólnych zasad zwieżłości (brachyologii) z uwzględnieniem gramatyki a szczególnie składni. Z tych względów stenografia najprostsze pismo wedle stałych zasad utworzone, wkracza w dziedzinę umiętności i ztąd uprawa stenografii na naukowym tylko gruncie przedsiębraną być może, a wtedy dopiero zdoła odpowiedzieć wymaganiom, jakie jej do spełnienia stawiamy.

Ważnym jest i niezmiernie decydującym stopień inteligencji, wykształcenia naukowego i wprawy w stylu stenografa. Jeżeli ktoś stenografuje podług metody której, zasady i systematyczne opracowanie dalekimi są od wyższego stopnia doskonałości, jednak używa tej sztuki przy zastosowaniu wszystkich możliwych środków pomocniczych, nabytych przez naukę, to zawsze nie równie więcej zdoła dokonać, aniżeli ten, który używa wprawdzie najlepszej metody, lecz posługuje się nią mechanicznie tylko, i nie jest zdolien zastosować owych środków, które wynikają z ducha systemu gramatycznie i loicznie uzasadnionego. Z tąd też wypływa, że mamy tylko pewną szereg liczbę takich praktyków ste-

Handwritten stenographic notes, likely representing the text of the adjacent page. The notes are written in a shorthand system, using various symbols and abbreviations. Some legible fragments include: "He-cy...", "w...", "p...", "s...", "e...", "z...", "w...", "p...", "s...", "e...", "z...", "w...", "p...", "s...", "e...", "z...".

Handwritten stenographic notes, likely representing the text of the adjacent page. The notes are written in a shorthand system, using various symbols and abbreviations. Some legible fragments include: "z...", "w...", "p...", "s...", "e...", "z...", "w...", "p...", "s...", "e...", "z...", "w...", "p...", "s...", "e...", "z...".

nografów, a raczej jeżeli tak powiedzieć można, wirtuozów w pisaniu, z jednej strony, którzy zadość uczynić zdołają najwybredniejszym wymaganiom parlamentarnym, a z drugiej zaś strony widzimy znaczną liczbę takich, którzy mimo to nieoddają się właściwej praktyce, jednak wyświadczają nie raz wielkie usługi na polu teoretycznego rozwoju steno-grafii.

Handwritten notes in a cursive script, likely a stenographic shorthand, covering the right margin of the page.

O miłości ku Ojczyźnie.

(Skarga.)

Ta miła matka podała wam złotą wolność, iż tyranom nie służycie, jedno bogobojnym panom i królom, które sobie sami obieracie, których moc prawem okraszona, żadnego wam bezprawia nie czyni, żadnego od postronnych panów i od swoich uciśnienia nie cierpicie. Samiście sobie tyranami, gdy praw nie wykonywacie, a do sprawiedliwości fałszywą wolnością albo raczej swawolnością przeszkody sami sobie czynicie. Tureckiego i . . . . . państwa obywatele, patrzcie jakie uciśnienie i tyranją cierpią. Nie taka to ojczyzna wasza, matką wam jest a nie macochą! Na rękę was swoich nosi a krzywdy żadnej cierpieć nie dopuści. Sami sobie szkodzicie i jeden nad drugim tyranją podnosicie, prawie egzekwując, a moc pańską tam gdzie nie potrzeba króćąc. Z strony matki nie masz nic w czembyście się żalować na nią mieli — chyba sami na się!...

Patrzcie do jakich dostatków i bogactw i wczasów ta was matka przywiodła, a jako was ozłociła i nadała, iż pieniądze macie dosyć, dostatek żywności, szaty tak kosztowne, sług takie gromady, koni, wozów, takie koszty, przychody pieniężne wszędzie pomnożone. Sama tylo matka mało ma. Pierwej rzadki miał piwo w domu, a teraz winem piwnice wasze wonięją. Pierwej samodzielki boki nasze pokrywały, a teraz aksamity i jedwabie. Pierwej proste rzydwany i rzadkie, częste siodła miasto poduszek, a teraz złote kolebki i karety. Pierwej proste potrawy, a teraz ptaki i kapłony. Pierwej jedna misa wszystkim, a teraz półmiseków kilkadziesiąt.

O najmilsza matko! już zbyt kują dzieci twoje! źle tych dostatków używają: na grzechy, na utraty, na próżności.

Extensive handwritten notes in a cursive script, continuing the text or providing commentary, covering the right margin of the page.

A ja co winna, mówi, — mają rozum, mogą tych darów bożych używać na kościoły i chwałę bożą, na obrony i zamki i inne na zły czas gotowości i do zbawienia przysługi; Ja niewinna, iżem w dawaniu matką, oni winni, bo mię nie słuchają a dobroci mojej i boskich darów źle używają. Taż miła matka dała wam taki pokój, jakiego wiele królestw nie mają, za którym napelnily się komory wasze i rozszerzyły się pożytki wasze: „Potwierdził” jako psalm mówi „zamki wrot granic „twoich i błogosławił Pan Bóg swom „twoim. Dał granicy twej pokój i tłu- „stością zboża to jest obfitością wszyst- „kiego nakarmił cie.

Boże! abyście dobrze tego pokoju użyli, a zwłaszcza, tak, jak on król Aza, o którym mówi pismo: „Pobudował mocne miasta, bo za czasów jego wojny nie powstawały, gdy Pan Bóg pokój dawał” — i mówii do poddanych „Budujmy miasta i obtoczmy je murami, utwierdzajmy wieże i bramy, póki mamy odpocznienie od wojen”. A u was pokój i dostatki, które z niego rosną w próżne się utraty obraca, w zbytki i w gnoje, a zamki puste, wieże próżne, drugie się obalają i gniją — na przyszłe wojny i niepokoje oka nie macie. Dosyć wam ta matka pokojem takim ukazuje, do czego byście się pokwapić mieli, póki czas jest.

Bo zda mi się, iż się już od niewdzięcznych ten tak bogaty pokój oddali i przerwie.

Macie od tej ojczyzny do tego czasu sławę wojenną, którą się tych wieków najczęściej za szczęśliwym panów i królów naszych panowaniem podniosła. Rodzi wam ta matka mężne i mądry i szczęśliwe hetmany, mocne i nieustraszone rycerstwo, i lud taki, na który się nieprzyjaciele oglądają.

Taż matka najmilsza uczyniła wam sławę u wszystkiego chrześcijaństwa i pogaństwa; iż od zachodu i wschodu zacnemi poselstwami uczczony król, i pan wasz, wielką wam u postrotnych powagę i mniemanie czyni.

Cóż wam więcej uczynić mogła? czemuż jej serdecznie miłować i one w całości zatrzymywać i dla zdrowia jej wszystkiego tracić, gdy tego jest potrzeba, nie macie? One miłując samy siebie miłujecie, a nie utracicie; onej nie życząc i wiary niedochowując sami siebie zdradzacie. (C. d. n.)

[Handwritten text in a cursive script, likely a transcription or continuation of the printed text on the left. The text is dense and difficult to decipher due to the cursive style.]

Nauka stenografii polskiej

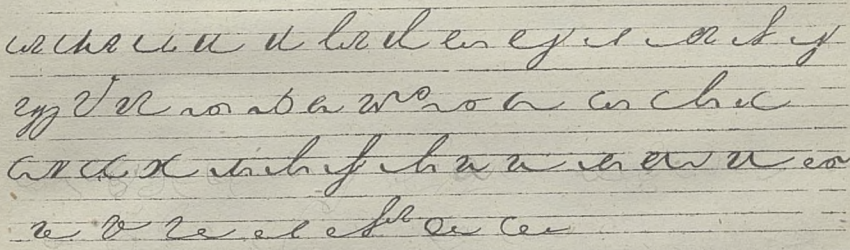
układu J. Poliškiego.

Lekcja 4.

o, q.

59. Samogłoska o — również samogłoska q — łączą się z wieloma spółgłoskami bezpośrednio:

o bo, o bą, o bio, o bią, o czo, o czą, o do, o dą, o to (lo) o tą (lą) o mo,
o ma, o mio, o mią, o no, o ną, o nio, o nią, o po, o pą, o pio,
o pią, o ro, o rą, o rzą, o so, o są, o sio, o sią.

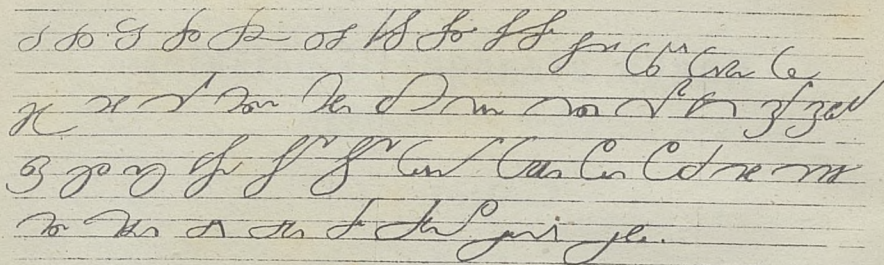
bolem, bojarom, bąbel, babą, babią, czotem, baczą, dołek, dąży, lody, lądem, łodzie, łoży, Mojżesz, miotet, mamią, nosek, noxi, dano, merynos, nioś, panią, polek, pączek, łąpą, pionowy, popiół, gapią, robak, roczek, roszczy, rączek, maro, marą, rodak, darzony, marzą, sosna, masq, misq, mięso, sąd, sądziłem, sioto, posole.

60. Z innymi spółgłoskami wyrażają się te samogłoski symbolicznie.

Z uwagi, iż przy wymawianiu samogłoski o usta nieco się wyokrągłają, ustanowiono dla niej jako znamie symboliczne wyokrąglenie.

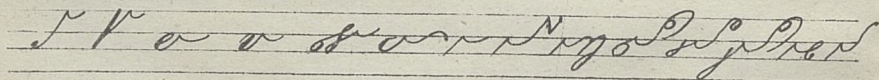
Skoro więc spółgłosce, z którą w sposób powyższy (59) samogłoskę połączyć nie można, nada się kształt nieco krągłyjszy, więcej wypukły, lub więcej niż zwykle rozszerzony, natenczas symbolizuje się w niej równocześnie samogłoskę o. Gdy wyokrąglenie to, wypukłość lub rozszerzenie, jest wydatniejsze, natenczas analogicznie jak przy p, symbolizuje się tem pochodnią samogłoskę q:

o co, o cą, o cio, o cią, o dzo, o dzo, o dzo, o dzo, o fo, o fą, o go, o gą,
o ho, o hą, o cho, o chą, o ko, o ką, o kwo, o kwą, o szo, o szą,
o szczo, o szczą, o to, o tą, o sto, o stą, o wo, o wą, o wio, o wią,
o zo, o zą, o zio, o zią, o zo, o zą.

co, coś, po co, cios, ciągnie, siedzę, Tadzio, dziąseł, dziędiół, dzokiej, fosfor, foremne, fosa, szafa, gody, gąty, hosanna, chodak, pachę, koran, kąsek, kątem, piką, kwota, kwodlibet, sakuą, szosa, kaszą, pieszczony, szczotki, szczątki, tolerancja, tombak, stolek, stępać, woda, wąwozy, wiosen, wigzanka, zorza, ząbek, ziota, ziąbnąc, żołnierz, żądęł.

61. Jeżeli samogłoski *o*, *u*, równocześnie ze spółgłoską według żadnej z powyższych reguł wyrazić się nie dadzą, lub gdy to z przyczyn graficznych jest pożądanym, dopisuje się znak szczegółowy samogłoski *o*, *u*, za pomocą prostego zestawienia, lub zapomocą łącznika, n. p.

lato, tato, dają, mają, sadzają, pojąk, ją, jątrzył, Jowisz, siejących, zając, żyjących, jodła, jota.

62. Samogłoski *o*, *u*, po spółgłoskach *Ń*, *Ń*, na końcu wyrazów pisać można znakiem wywróconym; jednak zupełnie cienko dla uniknięcia zamiany ze spółgłoską *k*; n. p. *Ń* płacę, *Ń* wiercę,

Ń ciocią, *Ń* kocia.

63. Kreskowane *ó*, według okoliczności i woli piszącego zastępuje się przez pojedyncze *o* lub symbolicznie przez *u*.

u.

64. Znamieniem samogłoski *u* jest niskość (Tiefe.) Symbol ten odpowiada brzmieniu tej samogłoski, które jest najniższe w skali tonów muzycznych.

Każdą więc spółgłoskę, z którą równocześnie chcemy symbolicznie wyrazić samogłoskę *u*, stawiamy względem linii głównej lub w stosunku do następującej spółgłoski nieco niżej.

65. Pod względem graficznym zauważać należy, że małe spółgłoski zniżają się całkiem pod linię:

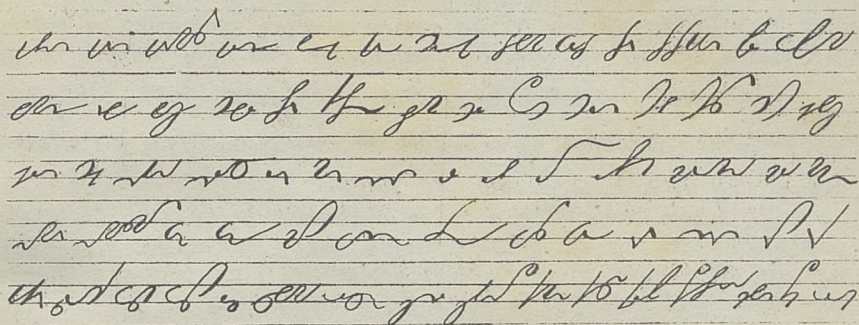
ku, lu, nu, niu, ru, su.

Średnie o połowę: *u* bu, du, gu, ju, mu, rzu,

przedłużone o jedną trzecią część: *u* biu, cu, hu, miu, długie spółgłoski stojące na linii spuszczaają się cokolwiek pod linię:

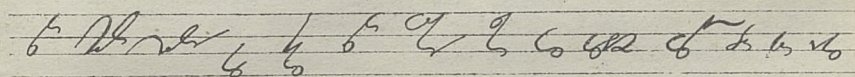
u ciu, czu, chu, tu, stu, ziu, zaś długie dolne, a mianowicie *dz*, cokolwiek *dzu*, *sz*, i z całkiem pod linię

szu, *żu*.

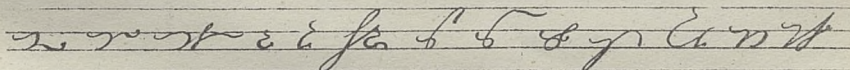
budynek, burak, burmistrz, bułkę, dębu, biuro, gotębiu, cudem, patacu, ciura, ciuciubabka, czuła, poczujemy, dumkę, raduje, duszę, gaduła, dziura, Tadziunia, dzuma, gula, stogu, hulaka, chudy chustka, gachu, judasz, Julek, gaju, kubany, kulasie, laku, maku, kukuk, lula, ludy, łutnie, łuczywo, murowany, muły, mamunia, numer, numizmatyka; panu, panuje, mucha, pukaniu, cieniuje, pusta, pióro, rura, karuk, ruch, rzut, bajarzu, surogat, posuwa, posucha, lasu, siódmy, Olesiuniu, szukał, szubienica, tuman, tuzin, tułacz, studzienny, wódka, stawu, ołowiu, (upa, żupan. *z. g. w.*)

66. Czasem samogłoska *u* nieda się oznaczyć symbolicznie przez zniesienie dotyczącej spółgłoski pod linię, w takim razie, lub gdyby tego większa pewność odczytania wymagała, znak alfabetykowy *u* zlewa się bezpośrednio z dotyczącą spółgłoską; n. p.

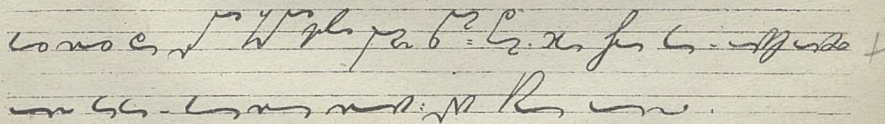
sztabu, Haliczu, koliduje, fusy, tyfus, stepu, polituje, sytu, Pius, buzdygan, pustynia, celu, balu, rebus.

67. Na początku wyrazów zlewa się samogłoska *u* z ze spółgłoskami *g, p, s, ś, sz, t, w*, n. p.

uganiał, uginął, ugodzenie, upał, upił, (szczupak), ustawa, ustnie, usiadł, uszko, utopił, uwaga, uwięził.

68. Zgłoski *ur, urz* łączą się w ten sam sposób jak samogłoska *u*; n. p.

bursa, kursa, spór, kultura, literatura, wiloczura, furman, szturm, gbur, szczur, piór, urwisz, urgens, urna, purpura, — burż, kurż, kurzawa, ichórz, urznął.

69. Na początku wyrazów można złożoną spółgłoskę *st* celem utworzenia zgłoski *stu*, (*sztu* 18.) eokolwiek pod linię zniżyć; n. p.

f stulecie, *f* stułę, *f* student, *f* sztuka, *f* sztukmistrz, *st*ubak; natomiast w zgłoskach *sut*, należy między *s* a *t* włożyć samogłoskę *u*; n. p. *s*uta, *s*utana.

70. Jeżeli samogłoskę *u* ani symbolicznie przez zniżenie spółgłoski (65) ani też za pomocą ziania znaku samogłoskowego (66) wyrazić nie można, wtedy, jakoteż uajczęściej i na początku wyrazów znak samogłoskowy *u* łączy się ze spółgłoską; n. p.

u tату, *u* regimentu, *u* funt, *u* fular, *u* futer, *u* szczułem, *u* częstuje, *u* wegetuje, *u* ubyt, *u* udział, *u* ukolę, *u* ujęt, *u* umart.

71. Początkową samogłoskę *u* jako zrostka przed niektórymi spółgłoskami wyrazić można symbolicznie kreseczką z pod linii; n. p.

u ubyt, *u* ubliża, *u* uczył, *u* udawał, *u* udowodnić, *u* ukaz, *u* ulicznik, *u* ulotny, *u* urosła, *u* usiadł, *u* uzbierać, *u* wyuzdany.

72. Powyższego sposobu symbolicznego oznaczenia zrostka *u* używać można nawet wtedy, jeżeli temu zrostkowi poprzedza inny zrostek lub przyimek. Zrostek lub przyimek poprzedzający kreśli się w takim razie pod linią; n. p.

u nauczył, *u* wywozył, *u* poucza, *u* nadużywa, *u* podupadli, *u* z ubożał, *u* z ułanami, *u* z ula, *u* z uwagi; *u* z udziałem, *u* z ubocza.

KRONIKA.

(Urzędowe.) Jego Ekscelencja p. minister wyznań i oświecenia zamianował na rok szkolny 1870/71 przy lwowskiej c. k. komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli stenografii p. Frydryka Rulfa prof. prawa na Wszechnicy we Lwowie prezesem, zaś pp. Lubina Olewińskiego i Józefa Polińskiego nauczycieli stenografii, egzaminatorami.

Ponieważ podług rozporządzenia ministerjalnego z r. 1856 w szkołach państwa austriackiego naukę stenografii wykładać mogą tylko nanczycieli egzaminowani, życzyćby przeto wypadało, aby się p. t. kandydaci z złożeniem egzaminu pospieszyli.

Nauka stenografii ruskiej pp. Jaworskiego, Halickiego i Junowicza opuściła już prasę i znajduje się w handlu księgarskim.